

I. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ МОВИ

УДК 811.161.2'374.2:811.161.2.373-112:929Кримський

DOI 10.31652/2521-1307-2023-37-9-16

АГАТАНГЕЛ КРИМСЬКИЙ І СТВОРЕННЯ ІСТОРИЧНОГО СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ганна Дидик-Меуш

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

Україна, м. Львів, вул. Козельницька, 4

e-mail: hanna.dydykmeush@gmail.com

ORCID 0000-0001-7384-5782

У статті досліджено внесок академіка Агатангела Кримського в розвиток української історичної лексикографії на початку XX ст. Установлено, що А. Кримський виступив за обрання професора Є. Тимченка відповідальним редактором історичного словника. Він подав науковій громадськості кілька визначальних рис професора Тимченка, які сьогодні можуть бути застосовані для характеристики будь-якого науковця, який працює в галузі історії мови та історичної лексикографії. Архівні документи того часу засвідчують, якою активною та плідною була робота групи істориків-лексикографів, які: 1) створили велику картотеку словника (300.000 карток) на основі українських пам'яток XIV–XVIII ст.; 2) уклали два томи історичного словника: один том (А–Ж) у двох зошитах вийшов у 1930 – 1932 рр.; готовий другий том словника знищили в друкарні за наказом чиновників радянської репресивної системи.

Ключові слова: історичний словник української мови, історична лексикографія, Агатангел Кримський, Євген Тимченко, Всеукраїнська академія наук, національний контекст, європейський контекст.

AGATHANGEL KRYMSKYI AND THE CREATION OF THE HISTORICAL DICTIONARY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

Hanna Dydyk-Meush

Ivan Kryp'iakevych Institute of Ukrainian Studies

of the National Academy of Sciences of Ukraine

Kozelnytska Street, 4, Lviv, Ukraine

e-mail: hanna.dydykmeush@gmail.com

ORCID 0000-0001-7384-5782

Introduction. *This article explores the significant contributions of Academician Ahathanhel Krymskyi to the development of Ukrainian historical lexicography during the early 20th century.*

Purpose. *The primary objective of this article is to investigate the role played by academician A. Krymskyi, as the head of the historical-philological department of the Ukrainian*

Academy of Sciences, in shaping Ukrainian historical lexicography in national and European contexts. To achieve this goal, we have outlined the following **tasks**: 1) to analyze the source materials related to the activities of the historical-philological department and the history of creating the Commission for compiling the historical dictionary of the Ukrainian language under the editorship of Prof. Yevhen Tymchenko; 2) to examine the socio-political situation in Ukraine overall and within the Ukrainian Academy of Sciences, particularly in the 1920s-1930s; 3) to clarify the role played by academician A. Krymskyi in creating the first historical dictionary of the Ukrainian language.

Methods. This article employs descriptive and comparative methods for presenting research results, along with classification, observation, and assumption methods.

Results. Our research has established that academician Krymskyi strongly advocated appointing Prof. Tymchenko as the responsible editor of the historical dictionary. He outlined several defining characteristics of Prof. Tymchenko, which are now applicable in characterizing any scholar working in language history and historical lexicography. The documents from that time confirm the active and fruitful work of the group of historian-lexicographers:

- An extensive dictionary index (300,000 cards) created based on Ukrainian sources from the 14th to the 18th centuries.

- The compilation of two volumes of the historical dictionary, with the first volume (A–Z) published in 1930 in two volumes, while the second volume was destroyed in the printing house.

Originality. This study is unique, as the documents related to the activities of the Commission for compiling the historical dictionary have not been subjected to detailed scientific study and analysis, nor have other documents from the archives of the Ukrainian Academy of Sciences regarding the work of Ukrainian historians been the object of research.

Conclusion. The research conducted with archival materials today is of utmost importance. These documents provide invaluable insights into the nuances of the era, including the various stages of the Academy of Sciences activities, the specifics of the work of Ukrainian linguists in compiling the historical dictionary, and its consequences. The Soviet regime banned the dictionary and disbanded the group responsible for compiling it. Furthermore, the dictionary's chief editor, Yevhen Tymchenko, was repressed and stripped of his right to work as a linguist for an extended period.

Keywords: Historical dictionary of the Ukrainian language, historical lexicography, Agathangel Krymskyi, Yevhen Tymchenko, Ukrainian Academy of Sciences, national context, European context.

Постановка проблеми. У славістичному світі українська історична лексикографія посідає важливе місце завдяки кільком фундаментальним історичним словникам: «Історичний словник українського языка» [11], «Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.» [17], «Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.» [18]. Вони засвідчують не тільки високий рівень лексикографічної школи в Україні (що бере свій початок від Лаврентія Зизанія та Памви Беринди), а й достойно представляють українське словникарство на тлі європейської історичної лексикографії. Вивчати мовні та позамовні фактори під час укладання та публікації томів історичного словника важливо і з огляду на власне лексикографічні проблеми, і з огляду на історико-культурологічні питання життя та побуту народу, чію мову кодифіковано в словникові такого типу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія українського мовознавства за останні пів століття привертає увагу багатьох учених, які мають на меті засвідчити високий

рівень української науки в національному та європейському (насамперед славістичному) контексті. Особливо ретельно працюють історики мови та історики-лексикографи і в прикладному, і в теоретичному плані, розуміючи, що історичний словник української мови – відображення мовної свідомості та мовної картини світу українців, свідчення їхньої окремішності та унікальності. Ці питання порушено в працях І. Огієнка [14], Д. Гринчишина [4], У. Єдлінської [9], У. Добосевич [8], Р. Остаха [15], Г. Войтів [1], Г. Дидик-Меуш [6; 7], О. Кровицької [1], Ю. Осінчука [14], Р. Голика [2; 3] та ін. Проте задля отримання цілісного уявлення про особливості роботи над історичним словником української мови за часів найвидатнішого його редактора Євгена Тимченка варто вивчити архівні й опубліковані документи стосовно порушеної проблеми.

Мета статті – дослідити роль академіка А. Кримського (як керівника історико-філологічного відділу Української академії наук) у становленні української історичної лексикографії в національному і в європейському контексті. Для досягнення цієї мети потрібно виконати такі **завдання**: 1) вивчити джерельні матеріали про діяльність історико-філологічного відділу та про історію створення Комісії для укладання історичного словника української мови за редакцією професора Євгена Тимченка; 2) проаналізувати суспільно-політичну ситуацію в Україні загалом і в Українській академії наук зокрема (20–30-і роки ХХ ст.); 3) з'ясувати роль Агатангела Кримського у створенні першого історичного словника української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українське мовознавство ХІХ ст. прославили П. Житецький, О. Потебня та К. Михальчук – «блискуче трієзір'я» лінгвістів (за висловом Юрія Шевельова [20]). Українське мовознавство початку ХХ ст. досягло великих здобутків насамперед завдяки ідеям, утіленим у працях В. Ганцова, О. Курило, П. Бузука, Є. Тимченка, О. Синявського, М. Сулими, І. Зілінського, В. Сімовича: «Вагу цих мовознавців оцінив, між іншим, і радянський режим: усі ці мовознавці, що були у сфері засягу режиму, були знищені, докладено всіх зусиль, щоб знищити їхні твори, замовчати відкриті ними» [20, с. 5].

Академік А. Кримський (один із фундаторів Української академії наук) так описав ситуацію в УАН у звіті за 1923 р.: «Видано чимало розвідок з історії української мови (назвемо праці Томсена, Кримського, Тимченка, Ганцова, Курило, Синявського, Бузука, Дем'янчука та ін.). Але де аж кипить філологічна продукція на Україні і сиплються праці наче з чарівного рога Амальтеї, дак це в царині української граматики і словників» [10, с. 265]. У «Звідомленні Першого (Історично-Філологічного) Відділу» йдеться про низку важливих лексикографічних проєктів: «За перше півріччя роботи Відділ організував постійні комісії, яких було спершу шість: 1) Словника Живої Української Мови, 2) Історичного Словника Української Мови, 3) Історично-Географічного Словника Української Землі, 4) Археографічна, 5) Видавання пам'яток Новітнього Українського Письменства та 6) Правописна – Термінологічна» [10, с. 294].

Щодо Комісії «Історичного словника українського язика», то її робота розпочалася 1919 року. На січневому засіданні Комісії Є. Тимченко так визначив пріоритетність історичного словника української мови: «Потреба на словник нашого старого язика вже віддавна відчувається, бо лексичний скарб нашої мови, найбільше в минулому, ще мало вияснений; так само й чужоземні впливи щодо їхньої сили й ваги як у сучасній людській мові, так і в старій письменній, подають низку спірних питань; їх за браком виведеного на яв і систематизованого матеріалу годі як слід розв'язати; так само дороги чужих впливів і епохи їхнього настання часто нам не зовсім ясні» [19, с. 115]. На момент написання цієї записки, як

читаємо далі, були більш ніж сприятливі умови праці для укладачів та редактора, через те були великі плани створити якісний словник, унікальний та фундаментальний: «Комісія не обмежена в своїм існуванні певним часом, через те має змогу як найповніше використати всі джерела, що можуть причинитися до історії нашої лексики, не минуючи навіть глосів, які ми подибуємо в творах арабських, грецьких і ин. авторів, і не в'яжучись жадними мовними та літературними теоріями що до мови й письменства на території сучасної України» [19, с. 115].

Важливим моментом початкової роботи над історичним словником стало призначення його редактора, безпосереднього організатора й натхненника роботи всієї групи укладачів і технічних працівників. Детально про це йдеться в «Записках Історично-Філологічного Відділу Української Академії Наук» за 1919 рік. Там уміщено унікальний документ – «Оцінка наукових праць проф. Є. Тимченка», автором якого є акад. А. Кримський. Уважно вивчивши текст цього документа, можемо почерпнути не тільки інформацію про конкретну особу – Є. Тимченка як лексикографа. Наведені нижче факти та міркування дають змогу виокремити основні вимоги до укладача, особливо вимоги до редактора історичного словника української мови.

Подамо (ідучи за акад. А. Кримським) попередні досягнення молодого Є. Тимченка, які давали йому право очолити роботу над історичним словником:

1) «у проф. Тимченка є довгий ряд попередніх, підготовчих студій та пильної праці в тих сумезних філологічних паростях, які дають йому спромогу взятися за історично-лексикологічну роботу з повною свідомістю, з суворим науковим методом, з великою ерудицією та з чималим уже надбаним досвідом», адже він «є автор такої української граматики, де працювате вивчення фонетичних та морфологічних особливостей живої української мови щасливо сполучується з тямущим користуванням порівнюючою філологією, її законами»;

2) «проф. Тимченко був одним з авторів (другий був покійний Михальчук) дуже совісно складеної програми для збирання особливостей української діалектології», адже він, «студіюючи стародавні українські пам'ятки, джерела для історії української мови, повинен легко розбиратися в пістрявім матеріалі, писанім по всяких глухих закутках нашої давньої території, і не спинятися безпомічно в нетрях усяких архаїзмів та рідких слів, які по наших стародавніх документах та рукописах нераз аж кишать»;

3) «проф. Тимченко і науково й практично гаразд знає польську, то це так само є великий плюс і необхідна умова для складання староукраїнського словника»;

4) «в проф. Тимченка є вже готовий надрукований словник російсько-український, і що навіть для історичного словника вже в нього є призбірані великі матеріали, зачерпнуті із стародавніх джерел, то ми маємо признати, що історично-філологічний відділ Української Академії Наук повинен нікому іншому, тільки проф. Тимченкові, доручити головний провід у тій академічній постійній комісії, яка має своєю метою скласти науковий історичний словник української мови» [12, с. LCII–LCIII].

Аргументи А. Кримського актуальні й сьогодні для тих, хто працює в історичній лексикографії. Коротко й узагальнено їх можна подати так:

- 1) знати закони мови, порівняльне мовознавство, мати добру фахову підготовку;
- 2) бути компетентним у діалектології та в історичній діалектології;
- 3) володіти мовами, які відігравали значну роль у розвитку української мови того періоду, словник якого укладається;
- 4) мати попередній лексикографічний досвід;

5) збирати матеріал до історичного словника, цікавитися цією проблематикою ще задовго до безпосередньої роботи над його укладанням та редагуванням.

Щодо обов'язкового фахового вишколу діалектолога, то професор М. Грунський у своїй рецензії «Завдання наукових підручників історії української мови (з приводу нових підручників проф. П. Бузука та проф. Є. Тимченка)» так визначив необхідність діалектології для історика мови: «Коли мова, як щось суцільне, є фікція, коли кожна мова складається з окремих говірок, то натурально, що перш за все треба вивчати діалектологію. Сама історія української мови є історія її говірок, її діалектів. І ось простежити історію української мови дуже важко тому, що в найдавніших пам'ятках ми бачимо особливості цієї мови тільки випадково, як помилки проти традиційного шаблону. Але що більше ми вивчаємо цю діалектологію, то певніші ми будемо в своїх думках що-до найстаріших пам'яток. [...] Щоб науково працювати над найдавнішими пам'ятками, щоб розбиратися в тих питаннях, які викликають ці пам'ятки, треба перш за все добре засвоїти собі дані сучасної діалектології, треба уміти застосувати ці дані до давніх пам'яток» [5, с. 260–270].

Комісія для укладання «Історичного словника українського язика» працювала успішно. І в 1930–1932 рр., коли вийшли два зшитки першого тому, особливого розмаху набрав розгром української культури в советській Україні: колектив припинив працю над словником, черговий випуск був знищений у друкарні, укладачів розігнано, а в 1939 році головного редактора проф. Є. Тимченка, після репресій та переслідувань, було заслано до Красноярського краю.

Зшитки словника, готові до друку, знищили. Проте Картотеку словника за ред. Є. Тимченка (у наукових колах її називають Картотекою Тимченка) дивом уціліла, у Києві зберігати відмовилися і передали згодом з Києва до Львова. І сьогодні вона зберігається у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ. Її формують 300 000 карток із цитатами-ілюстраціями, уміщеними у 118 скриньках основного й у 8 скриньках додаткового матеріалу. Картотека Є. Тимченка є, без перебільшення, неоціненним надбанням української філологічної науки і навіть тепер, у I чверті XXI ст., становить невід'ємну частину української культурної спадщини. Добре відома в мовознавчих колах, Картотека Тимченка слугує надійним помічником сучасним дослідникам українського та славистичного мовознавства. Особливу роль вона відіграє «під час укладання «Словника української мови XVI–XVII ст.». Картотека Тимченка – це орієнтир, який дає змогу колективу укладачів звиряти свій шлях: уточнювати наявність лексем, цитат, пам'яток, окремих значень слів тощо» [16; с. 136–137]. Картотека охоплює і XVIII ст., тому вчені мають змогу краще простежити кількісну та якісну динаміку вживання того чи того слова і виразу, а їхні висновки та спостереження стають більш ґрунтовними.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Українські лексикографи ретельно вивчають та публікують спадщину мовознавців кінця XIX – I половини XX ст.: «Наслідки праці цих мовознавців не викорчовані і не можуть бути викорчовані [...] з двох причин: бо їхня праця спиралася не на фантазії й суб'єктивні забаганки, а на факти й тенденції розвитку живої народної та інтелігентської мови; і також – бо вони самі мали наукову лінгвістичну кваліфікацію, лінгвістичну обдарованість і почуття відповідальності за роблене» [20; 44]. У такий спосіб, працюючи над модерними проектами, сучасні українські словникарі забезпечують нерозривність поколінь, тяглість однієї важливої справи – укладання словників, які кодифікують українську мову, зберігаючи для нащадків у слові українську матеріальну і нематеріальну культуру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войтів Г., Кровицька О. Науковий осередок українського словникарства у Львові. *Теле- та радіожурналістика*. Львів, 2019. Вип. 18. С. 249.
2. Голик Р. «Тоземльцы и иноплеменики»: «руський патріотизм», «образ світу» та ентичні стереотипи середньовічної Галичини й Волині. *Княжа доба: історія і культура*. Львів, 2011. Вип. 4. С. 100–118.
3. Голик Р. Культурна пам'ять і Східна Європа: писемна культура та формування суспільних уявлень у Галичині. Львів, 2015. 424 с.
4. Гринчишин Д. Писемні пам'ятки XVI – першої половини XVII ст. як джерело вивчення українських діалектів. *Українське і слов'янське мовознавство* / відп.ред. М.І. Сюсько. Ужгород, 2001. С. 175–181.
5. Грунський М. Завдання наукових підручників історії української мови (3 приводу нових підручників проф. П. Бузука та проф. Є. Тимченка). *Записки історико-філологічного відділу УАН* / гол. ред. акад. А. Кримський. Київ, 1924. Кн. XV. С. 260–270.
6. Дидик-Меуш Г. Українська історична лексикографія в науковому доробку Мовознавчої комісії НТШ. *150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки* / відп. ред. С. Гелей. Львів: НТШ, 2023. С. 488–501.
7. Дидик-Меуш Г. «Словник української мови XVI – першої половини XVII століть»: що передувало його появі за роки діяльності НТШ. *Мовознавча комісія НТШ. З історії людей та ідей* / відпов. ред. Г. Дидик-Меуш. Львів, 2023. С. 488–501.
8. Добосевич У. Суспільний статус і престиж української мови на зламі XVI–XVII ст. Матеріали VI Міжнародного конгресу українців. Мовознавство: зб. наук. статей. Київ. 2007. Кн. 5. С. 278–288.
9. Єдлінська У. З історії Львівської лексикографічної школи. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2000. Вип. 7. С. 510–505.
10. Звідомлення Відділу за 1923 рік. *Записки історико-філологічного відділу УАН* / гол. ред. акад. А. Кримський. Київ, 1924. Кн. IV. С. 293–353.
11. Історичний словник українського язика / за ред. Є. Тимченка. Харків; Київ, 1930–1932. Т. I (Зош. 1–2).
12. Кримський А. Оцінка наукових праць проф. Є. Тимченка. *Записки Історично-Філологічного Відділу Української Академії Наук* / ред. П. Зайцев; гол. ред. Д. Багалій. Київ, 1919. Кн. I. С. LCII–LCIII.
13. Кримський А. Що зроблено на Україні в царині історико-філологічних наук за десятиліття 1917–1927 рр.? *Записки історико-філологічного відділу УАН* / гол. ред. акад. А. Кримський. Київ, 1928. Кн. XVI. С. 265.
14. Огієнко І. Історичний словник української мови (Слово до Української Академії Наук у Києві). *Діло*, 1930. № 211. С. 3; № 213. С. 4). URL: <https://libraria.ua/issues/192/22252> (дата звернення: 26.10.2023).
15. Осінчук Ю. Картотека «Історичного словника українського язика»: минуле і сучасне. *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: теорія, практика, типологія* / відп. ред. І.С. Гнатюк. Київ: Інститут української мови НАНУ, 2011. С. 494–503.
16. Осташ Р. Порівняльна характеристика Картотеки «Історичного словника українського язика» і Картотеки «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.». *Українська історична та діалектна лексика: збірник наукових праць* / відп. ред. Д.Г. Гринчишин. Львів, 1996. Вип. 3. С. 136–137.
17. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: у 2 т. / відп. ред. Л.Л. Гумецька. Київ: Наукова думка, 1977–1978.
18. Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / відп. ред. Д.Г. Гринчишин. Львів, 1994–2018. Вип. 1–17 (видання не завершене).

19. Тимченко Є. Записка директора Постійної Комісії для складання історичного словника української мови. *Записки історико-філологічного відділу УАН* / гол. ред. акад. А. Кримський. Київ, 1923. Кн. I–II (1920–1922). С. 115.
20. Шерех Юрій. Всеволод Ганцов. Олена Курило. Вінніпег, 1954.

REFERENCES

1. Voitiv H., Krovytska O. Naukovyi osередok ukrainskoho slovnykarstva u Lvovi. *Tele- ta radiozhurnalistyka*. Lviv, 2019. Vyp. 18. S. 249.
2. Holyk R. «Toziemltsy y ynopliemiennyky»: «ruskyi patriotyzm», «obraz svitu» ta entichni stereotypy serednovichnoi Halychyny y Volyni. *Kniazha doba: istoriia i kultura*. Lviv, 2011. Vyp. 4. S. 100–118.
3. Holyk R. Kulturna pamiat i Skhidna Yevropa: pysemna kultura ta formuvannia suspilnykh uiavlen u Halychyni. Lviv, 2015. 424 s.
4. Hrynchyshyn D. Pysemni pamiatky XVI – pershoi polovyny XVII st. yak dzherelo vyvchennia ukrainskykh dialektiv. *Ukrainske i slovianske movoznavstvo* / vidp.red. M.I. Siusko. Uzhhorod, 2001. S. 175–181.
5. Hrunskyi M. Zavdannia naukovykh pidruchnykiv istorii ukrainskoi movy (Z pryvodu novykh pidruchnykiv prof. P. Buzuka ta prof. Ye. Tymchenka). *Zapysky istoryko-filolohichnoho viddilu UAN* / hol. red. akad. A. Krymskyi. Kyiv, 1924. Kn. XV. S. 260–270.
6. Dydyk-Meush H. Ukrainska istorychna leksykohrafiia v naukovomu dorobku *Movoznavchoi komisii NTSh. 150 rokiv na sluzhbi ukrainskoi nauky ta kultury. Humanitarni nauky* / vidp. red. S. Helei. Lviv: NTSh, 2023. S. 488–501.
7. Dydyk-Meush H. «Slovnyk ukrainskoi movy XVI – pershoi polovyny XVII stolit»: shcho pereduvalo yoho poiavi za roky diialnosti NTSh. *Movoznavcha komisiia NTSh. Z istorii liudei ta idei* / vidpov. red. H. Dydyk-Meush. Lviv, 2023. S. 488–501.
8. Dobosevych U. Suspilnyi status i prestyzh ukrainskoi movy na zlami XVI–XVII st. *Materialy VI Mizhnarodnoho konhresu ukrainistiv. Movoznavstvo: zb. nauk. statei*. Kyiv, 2007. Kn. 5. S. 278–288.
9. Iedlinska U. Z istorii Lvivskoi leksykohrafichnoi shkoly. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*. Lviv, 2000. Vyp. 7. S. 510–505.
10. Zvidomlennia Viddilu za 1923 rik. *Zapysky istoryko-filolohichnoho viddilu UAN* / hol. red. akad. A. Krymskyi. Kyiv, 1924. Kn. IV. S. 293–353.
11. Istorychnyi slovnyk ukrainskoho yazyka / za red. Ye. Tymchenka. Kharkiv; Kyiv, 1930–1932. T. I (Zosh. 1–2).
12. Krymskyi A. Otsinka naukovykh prats prof. Ye. Tymchenka. *Zapysky Istorychno-Filolohichnoho Viddilu Ukrainskoi Akademii Nauk* / red. P. Zaitsev; hol. red. D. Bahalii. Kyiv, 1919. Kn. I. S. LCII–LCIII.
13. Krymskyi A. Shcho зроблено na Ukraini v tsaryni istoryko-filolohichnykh nauk za desiatylittia 1917–1927 rr.? *Zapysky istoryko-filolohichnoho viddilu UAN* / hol. red. akad. A. Krymskyi. Kyiv, 1928. Kn. XVI. S. 265.
14. Ohiienko I. Istorychnyi slovnyk ukrainskoi movy (Slovo do Ukrainskoi Akademii Nauk u Kyivi). *Dilo*, 1930. № 211. S. 3; № 213. S. 4). URL: <https://libraria.ua/issues/192/22252> (data zvernennia: 26.10.2023).
15. Osinchuk Yu. Kartoteka «Istorychnoho slovnyka ukrainskoho yazyka»: mynule i suchasne. *Ukrainska leksykohrafiia v zahalnoslovianskomu konteksti: teoriia, praktyka, typolohiia* / vidp. red. I. S. Hnatiuk. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NANU, 2011. S. 494–503.
16. Ostash R. Porivnialna kharakterystyka Kartoteky «Istorychnoho slovnyka ukrainskoho yazyka» i Kartoteky «Slovnyka ukrainskoi movy XVI – pershoi polovyny XVII st.». *Ukrainska istorychna ta dialektna lekyka: zb. naukovykh prats* / vidp. red. D.H. Hrynchyshyn. Lviv, 1996. Vyp. 3. S. 136–137.
17. Slovnyk staroukrainskoi movy XIV–XV st.: u 2 t. / vidp. red. L.L. Humetska. Kyiv: Naukova dumka, 1977–1978.

18. Slovník ukraïnskoi movy XVI – pershoi polovyny XVII st. / vidp. red. D.H. Hrynchyshyn. Lviv, 1994–2018. Vyp. 1–17 (vydannia ne zavershene).

19. Tymchenko Ye. Zapyska dyrektora Postiinoi Komisii dlia skladannia istorichnoho slovnyka ukraïnskoi movy. *Zapysky istoriko-filolohichnoho viddilu UAN* / hol. red. akad. A. Krymskyi. Kyiv, 1923. Kn. I–II (1920–1922). S. 115.

20. Sherekh Yurii. Vsevolod Hantsov. Olena Kurylo. Vinnipeg, 1954.

Дидик-Меуш Ганна Михайлівна, доктор філологічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ (Україна).

Dydyk-Meush Hanna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Senior Researcher at the Department of Ukrainian Language, Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine (Ukraine).

Стаття надійшла: 26.10.2023

Статтю прийнято до друку: 03.11.2023